

345 p.

11. Ratha, Dilip. South-south migration and remittances/Dilip Ratha and William Shaw. - Washington, D.C.: World Bank working paper; no.102. -55p.
12. World economic outlook (International Monetary Fund). Russian. Перспективы развития мировой экономики – [Washington, D.C.] : Международный Валютный Фонд, 1980- v. ; 28 cm.
13. World Investment Report (2010) Investing in a Low-Carbon Economy. - Geneva: UN Publications Sales and Marketing Office. 2010. - 184p.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается триада основных международных регионов в системе современного мирового хозяйства.

Ключевые слова: региональная экономика, мировое хозяйство, регионализм.

РЕЗЮМЕ

У статті розглянуто тріаду основних міжнародних регіонів в системі сучасного світового господарства.

Ключові слова: регіональна економіка, світове господарство, регіоналізм.

SUMMARY

The article touches upon the triad of main international regions in modern world economy system.

Keywords: regional economy, world economy, regionalism.

СИСТЕМНО-СТРУКТУРНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ МАЛОГО І СЕРЕДЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА РЕГІОНУ

Васильців Т.Г., д.е.н., доц., заступник директора РФ НІСД у м. Львові,

Матолич Т.Б., аспірант Львівської комерційної академії

Важливою передумовою розвитку економіки регіонів України є високий рівень конкурентоспроможності її первинної ланки. Проте зміни соціально-психологічних, організаційно-професійних, ресурсних, фінансово-економічних умов започаткування та здійснення підприємницької діяльності не підкріплені адекватним інституційним базисом призвели до утворення недостатньо сприятливого економіко-правового середовища підприємництва з високим рівнем не лише виробничих, але й витрат взаємодії суб'єктів економіки. Це вимагає поглиблення теоретичних і практичних доробок щодо управління трансакційними витратами підприємництва на посттрансформаційному етапі розвитку економіки.

Проблемі управління трансакційними витратами приділено багато уваги у працях вітчизняних та зарубіжних науковців – А.Амоші, С.Архіреєва, І.Булеєва, О.Вільямсона, В.Геєця, В.Новицького, А.Чухно, О.Шепеленко та ін. Процеси формування і розвитку сектора малого і середнього підприємництва знайшли достатньо широке висвітлення у працях З.Варналія, М.Козоріз, В.Мікловди, С.Реверчука та ін. Проте істотні трансакційні витрати суб'єктів підприємництва є одним з головних чинників зниження рівня конкурентоспроможності економіки регіонів України, що потребує удосконалення теоретико-прикладного базису зменшення трансакційних витрат підприємницької діяльності.

Незважаючи на прийняття низки законів та нормативно-розпорядчих актів у сфері регулювання діяльності суб'єктів господарювання у період 1991-2010 рр., реального спрощення процесу дозвільних процедур в регіонах України не відбулося. В середньому, стандарти та технічні умови обов'язкові в Україні для виробництва продукції 41 % усіх підприємств, а у промисловому секторі – для 67% підприємств. Загалом, підприємці та підприємства, які отримували дозволи, проходили перевірки та процедури технічного регулювання у 2009 р., втратили через них загалом 8,2 млрд грн. Беручи до уваги, що це лише три регуляторні процедури, яких повинні дотримуватися підприємці, щоб розпочати чи впроваджувати підприємницьку діяльність, ця сума вказує на істотні трансакційні витрати підприємництва на дотримання регуляторного законодавства. Особливо обтяжливими у фінансовому сенсі ці процедури є для суб'єктів МСП.

З метою виявлення впливу окремих компонент показника економічної свободи (як індикатора, що тісно корелює з обсягами трансакційних витрат) на рівень підприємницької активності МСП (обсяг

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

товарообороту на одного мешканця) було застосовано метод багатofакторного регресійного аналізу, результати якого засвідчують, що найістотніший прямо пропорційний вплив здійснює показник якості інфраструктури (коефіцієнт регресії 0,96), мала приватизація (0,12), меншою мірою впливає реструктуризація підприємств (0,07) (табл. 1).

Таблиця 1

Взаємозв'язок між обсягами товарообороту МСП на одного мешканця та компонентами економічної свободи в регіонах України у період 1996-2009 рр.

Показники	Beta-коефіцієнт	Стандартне відхилення Beta	B-коефіцієнт	Стандартне відхилення B	t(582)	Рівень статистичної помилки
Вільний член			-1,72239	1,025137	-1,68016	0,107743
Мала приватизація	0,126313	0,055222	0,01325	0,005792	2,28736	0,032654
Реструктуризація підприємств	0,077182	0,056438	0,01778	0,013001	1,36755	0,185912
Реформа банківської системи	-0,526999	0,076343	-0,00742	0,004461	-1,66353	0,111059
Якість телекомунікаційного зв'язку	0,960982	0,065163	0,09327	0,006325	14,74731	0,000000

$R=0,984$; $R^2=,963$; $F(4,21)=162,36$ $p<,000$; Стандартне відхилення $=0,269$

Застосування факторного аналізу дає підстави стверджувати, що найбільш впливовими факторами розвитку МСП є одержання дозволу на будівництво (факторне навантаження 0,79), реєстрація підприємства (0,72), реєстрація власності (0,66) та умови ведення зовнішньоекономічної діяльності (0,65). Таким чином, можна стверджувати, що в регіонах України не сформовано базових умов для розвитку ефективного підприємницького середовища. Надзвичайно негативний вплив здійснює процес реформування банківської системи, оскільки запроваджені нововведення, посилені світовою фінансовою кризою, призвели до фактичної деградації банківського сектора в країні.

Використання інструментарію регресійного аналізу для періоду з 1994 по 2010 рр. в умов вітчизняної економіки дозволяє також припустити, що серед чинників якості підприємницького середовища, які особливо відчутні для сектору МСП, і які негативно впливають на обсяг валового регіонального продукту доцільно відзначити наступні: сприятливість реєстрації підприємства (коефіцієнт регресії дорівнює -0,63); оподаткування (0,54); реєстрація власності (-0,12); міжнародна торгівля (0,43) (табл. 2).

Причому за цими показниками серед трансформаційних економік знаходиться у групі країн з найгіршими показниками соціально-економічного розвитку. Це твердження також доведено з використанням кластерного аналізу.

У розрізі окремих транзакційних витрат, що відносяться до офіційних платежів в Україні в 2010 р. за методикою Фельдмана оцінимо які саме транзакційні витрати підприємницького сектора дають найбільший ефект для зростання ВРП на одну особу (рис. 1).

Як видно з рисунку, в регіонах України неофіційні платежі (хабарництво, корупційна діяльність) та захист з боку нелегальних «охоронних» структур (так зване „покровительство”) для активізації підприємницької діяльності має набагато істотніший вплив, порівняно з окремими офіційними транзакційними витратами. Проте така динаміка носить певний позитивний вплив лише в короткотерміновому періоді, оскільки ці витрати становлять істотнішу частку від прибутку підприємства і, в довгостроковому періоді не лише збільшуються, але й здійснюють негативний вплив як на економічну безпеку окремого підприємства, так і держави загалом. Аналізуючи аналогічний сектор у країнах ЄС варто згадати негативний досвід Греції, яка за твердженням офіційних осіб цієї країни, потерпає від тотального поширення корупції, яка перерозподіляє транзакційні витрати підприємств з офіційного на користь неофіційного сектора.

Взаємозв'язок між обсягами ділової активності та компонентами показника якості підприємницького середовища в регіонах України у період 1996-2009 рр.

Показники	Beta-коєфіцієнт	Стандартне відхилення Beta	B-коєфіцієнт	Стандартне відхилення B	t(16)	Рівень статистичної помилки
Вільний член			-18,8037	5,358726	-3,50898	0,003165
Реєстрація підприємства	-0,633175	0,241594	-0,0004	0,034108	-0,01314	0,089689
Реєстрація власності	-0,124090	0,264653	-0,0175	0,037360	-0,46888	0,045899
Кредитування	0,376281	0,245818	0,0556	0,036311	1,53073	0,146651
Оподаткування	-0,541497	0,232922	-0,0055	0,030993	-0,17816	0,060983
Міжнародна торгівля	-0,428546	0,268776	-0,0494	0,030975	-1,59444	0,131688
Забезпечення виконання контрактів	0,037667	0,252432	0,1058	0,049682	2,12995	0,050142

На підтвердження висловленого було проведено дослідження взаємозв'язку індексу сприятливості ведення підприємницької діяльності від індексу свободи від корупції з використанням інструменту радикальні умови відсутності потерпілих частіше як і найбільш).

Рис. 1 Ефективність трансакційних витрат для нарощення ВРП на одну особу

Висловлену тезу підтверджують також результати аналізу чинників, що впливають на прийняття керівниками підприємств інвестиційного рішення в регіонах України, обсягу трансакційних витрат (проаналізовано дані Transparency International та Doing Business у період з 1991-2009 рр.), з врахуванням впливу корупції (табл. 3). Зокрема, передбачається, що якщо підприємець «довіряє» чиновнику, тобто очікує від нього проходження офіційних правил, то він більш схильний до прийняття інвестиційних рішень, тоді обсяг трансакційних витрат знижується і навпаки.

Зауважимо, що за рівнем корупції на початок 2010 р., за даними Transparency International, Україна і Росія посіли 146-е місце, Білорусь – 139-е, Казахстан – 120-е, Польща – 49-е, Латвія – 56-е. При цьому рівень внеску МСП у ВВП цих країн наступний: Україна – 5%, Білорусь – 9,3%, Росія – 17%, Казахстан – 35%, Польща – 47%, Латвія – 50%. Ці дані підтверджують припущення, що високий рівень корупції не дає змоги підвищити рівень ефективності підприємницького сектора, особливо у секторі МСП, який є основою мобільності та економічного зростання більшості європейських країн.

Відтак, очевидним є висновок про наявність тісного зв'язку між політикою регіональних органів влади, спрямованою на зниження рівня трансакційних витрат у секторі МСП, та активізацією в регіоні ділової активності, збільшенням обсягів ВРП та посиленням конкурентоспроможності економіки на мезорівні.

Важливим механізмом розвитку та удосконалення інституційного середовища, орієнтованого на зменшення трансакційних витрат суб'єктів підприємництва регіону, є використання «інституціонального тристороннього партнерства» як колективно-договірної регуляції стосунків держави, підприємництва та громадянського суспільства з чітко визначеними завданнями. Для

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

регіональних органів державного управління – це удосконалення економіко-правового середовища підприємництва; удосконалення інституціонального середовища; формування формальних і неформальних інститутів (правил поведінки); запровадження стратегічного програмування та здійснення моніторингу стану розвитку та повноцінності інституціонального середовища підприємництва.

Таблиця 3

Взаємозв'язок між чинниками зростання обсягу трансакційних витрат і прийняття інвестиційних рішень керівниками підприємств та ефективністю діяльності державних органів управління в регіонах України, 1991-2009 рр.

Незалежні змінні	Залежні змінні	
	Обсяг трансакційних витрат	Обсяги приватних інвестицій
x1	-0,37 (1,23**)	0,24 (2,37*)
x2	-0,23 (12,01*)	0,15 (7,32)
x3	0,67 (23,03***)	-0,52 (6,76*)
x4	-0,20 (2,32*)	0,31 (3,28***)
Показники значущості	R=0,81; R ² =0,79; F (3,21)=54,26, p=0,04	R=0,93; R ² =0,91; F (12,21)=46,26, p=0,00

, де x1 – індекс довіри підприємців до судової системи; x2 – індекс довіри керівників підприємств до арбітражних судів; x3 – рівень корупції; x4 – індекс якості діяльності правоохоронних органів у регіоні, де функціонують підприємства.

Для асоціативних підприємницьких організацій – забезпечення контролю дотримання принципів прозорості, справедливості та рівності при проходженні підприємцями дозвільних та погоджувальних процедур, оформленні доступу до господарських ресурсів і прав; удосконалення нормативно-методичного регламентування підприємницької діяльності та інституціонального середовища підприємництва; реалізація заходів, спрямованих на формування позитивного іміджу легітимного підприємця у суспільстві; сприяння зниженню рівня постійних трансакційних витрат. Для організацій громадянського суспільства – формування якісно нової форми «економічного протекціонізму»; недопущення реалізації недоцільних для суспільства корпоративно-лобістських рішень; розробка корисних рішень з удосконалення середовища підприємницької діяльності та державного управління в цій сфері.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Аузан А. А. Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория: Учебник / А.А. Аузан. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 416 с.
2. Кузьминов С.В. Трансакційні витрати: механізм формування та впливу на економічну циклічність: – автореф.... дис.... д.е.н.: С. В. Кузьминов; [Національна гірничо академія України]. – Дніпропетровськ, 2001. – 12 с.
3. Шепеленко О.В. Управління трансакційними витратами в економіці України: – автореф. дис. д.е.н.: 08.00.03 – економіка та управління національним господарством./О. В. Шепеленко; [Донецький національний університет]. – Донецьк, 2008. – 34 с.

РЕЗЮМЕ

Охарактеризовано взаємовплив трансакційних витрат малого і середнього підприємництва та регіонального економічного розвитку.

Ключові слова: мале і середнє підприємництво, трансакційні витрати, економіка регіону.

РЕЗЮМЕ

Охарактеризовано взаимовлияние трансакционных расходов малого и среднего предпринимательства и регионального экономического развития.

Ключевые слова: малое и среднее предпринимательство, трансакционные расходы, экономика региона.

SUMMARY

An influence of transactional charges of small and middle entrepreneurship and regional economic

development is described.

Keywords: small and middle entrepreneurship, transactional charges, economy of region.

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Васіна І.П., к.е.н., доцент, Донецький державний університет управління

Малова Т.І., асистент Донецький національний університет

Характер економічного зростання, конкурентоспроможність країни на світовому ринку, її національна безпека визначаються сьогодні не обсягами фізичних ресурсів, а залежать від того, наскільки суспільство може створювати й ефективно використовувати інтелектуальний фактор, розвивати інноваційну діяльність і інноваційні процеси на всіх рівнях управління. Для сучасної України рішення ключових соціально-економічних проблем також неможливо без продуктивного використання науково-технічного потенціалу, його реструктуризації й формування на цій основі національної інноваційної системи. Практика реформування вітчизняної економіки показала, що ринок не в змозі вирішити всі проблеми подолання деградації технологічної бази виробництва й формування нових технологічних укладів, настільки необхідних для забезпечення стійкого економічного зростання в нашій країні і її регіонах. Це зумовлює необхідність посилення ролі держави в економічному забезпеченні інноваційних процесів і в регулюванні інноваційної сфери взагалі. Зростає значення якнайшвидшого формування ефективної економічної політики держави й зокрема такого її різновиду як інноваційна політика. Отже, одним із головних завдань розвитку економіки України і подолання економічної кризи є розробка й застосування сучасних методів і форм державного управління інноваційною діяльністю, створення умов для її активізації й ефективного розвитку.

Здебільшого в сучасній літературі основний акцент робиться тільки на структурному змісті інноваційної політики, що в сучасних умовах України для досягнення нею повноцінного економічного розвитку недостатньо. Проблема структурного змісту інноваційної політики важлива, однак, на сучасному етапі важливішого значення набуває не стільки факт розробки офіційних документів з інноваційної політики, скільки формування державою ефективної системи відносин між учасниками інноваційної діяльності.

Значний внесок у формування інноваційної теорії економічного розвитку внесли роботи Дж. Гелбрейта, П. Друкера, С. Ковалю, К. Маркса, Г. Менша, М. Мескона, Д. Рікардо, Б. Санто, А. Сміта, М. Туган-Барановського, Й. Шумпетера.

Проблемам розвитку інноваційної діяльності та удосконалення державної інноваційної політики присвячені дослідження провідних вітчизняних учених, серед яких: З. Адаманова, О. Амоша, Л. Безчасний, О. Веклич, А. Гальчинський, М. Гаман, В. Геєць, Б. Данилишин, О. Дацій, М. Корецький, М. Крупка, О. Кузьмін, В. Мельник, В. Осецький, О. Тивончук, А. Федоришева, В. Чижова.

Значним внеском у розвиток науки державного управління є роботи сучасних українських вчених О. Алімова, В. Бакуменка, Л. Беззубко, С. Білої, В. Бодрова, М. Бутка, А. Дегтяра, В. Мунтіяна, О. Суходолі, В. Шамрая, В. Юрчишина та ін.

Економічні перетворення 1990-х років, супроводжувані різким падінням рівня виробництва і платоспроможності на тлі високих темпів інфляції, позначилися неухильним зниженням інноваційної активності промислових підприємств, що сьогодні набуло незворотного характеру. Так, якщо наприкінці 1980-х років питома вага підприємств, що розробляли і впроваджували нову продукцію, виробничі процеси або удосконалювали їх, у промисловості колишнього СРСР становила 60–70 %, то в першій половині 1990-х років цей показник знизився більш ніж утричі. У 1992–1995 рр. питома вага інноваційно-активних підприємств була в межах 20–26 %. В останні роки ця проблема тільки загострилася: якщо у 1997 р. питома вага кількості підприємств, що впроваджували інновації від загальної кількості промислових підприємств становила 17 %, у 2000 р. – 18,0 %, то у 2004 р. – 13,7 %, у 2005 р. – 11,9 %, у 2006 р. – лише 11,2 %, у 2007 р. – 14,2 %. За попередніми даними Держкомста-ту у 2008 р. ця цифра становила 13 %.